

Бібліотека
Університету
«Україна» Науково-
історична
презентація:

Бій під
Крутами
відбувся 29,
за уточненими даними
– 30 січня 1918 р.

Залізнична станція
«Крути»,
Ніжинський

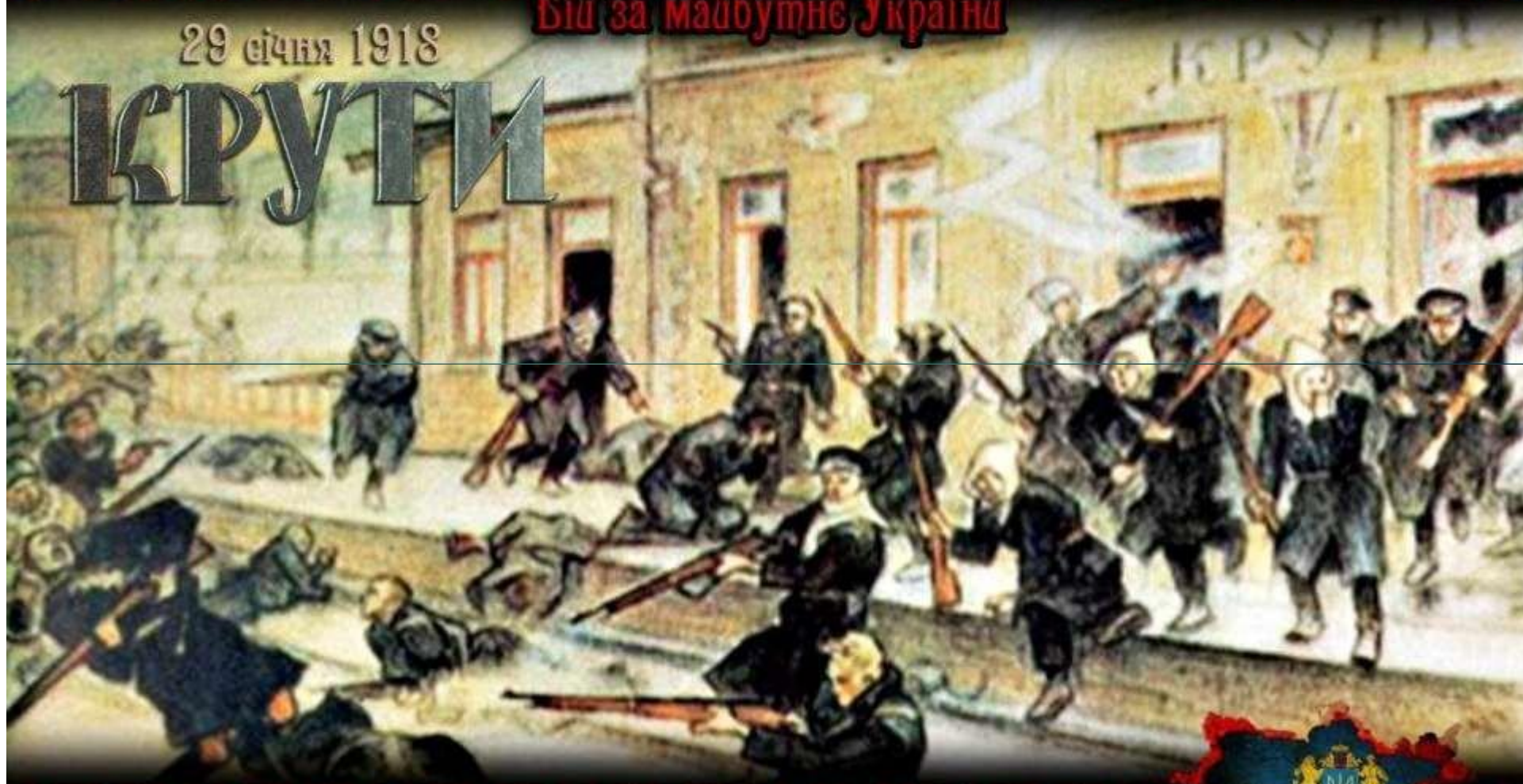
повіт

БІЙ ПІД КРУТАМИ

Бій за майбутнє України

29 січня 1918

КРУТИ

Україна

ЦІНА НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Історична довідка

❖ Бій під Крутами – бій, що відбувся на залізничній станції Крути 29 січня 1918 року між більшовицькими військами Михайла Муравйова та об'єднаними військами юнкерів 1-ї Київської юнацької школи ім. Б. Хмельницького та першої сотні новоствореного Студентського куреня під єдиним командуванням Аверкія Гончаренка під час наступу на Київ військ Муравйова.

Проміжна вантажно-пасажирська станція «Крути» Південно-Західної залізниці, відкрита 1868 р. , розташована на 146 км від м.

Києва

Мета першої

білоруської революції

Грудень 1917 –
березень 1918 рр.

Мета

контроль над українськими землями, колишніми південно-західними губерніями Російської імперії

Перша радянсько-українська війна

Збройний конфлікт між Радянською Росією та Українською Народною Республікою (УНР)

"Ми вирішили знову вам допомогти". Карикатура

Оголошення-заклик про вступ
до Студентського куреня Січових стрільців
Архівний документ

Студентський курінь стрільців.

На загальних зборах студентів українського народнього університету, які відбулись 4-го січня, ухвалено таку резолюцію:

З огляну на грізне положення Української Народньої Республіки, загальні збори студентів українського народнього університету винесли та і постанови:

1. На час, пекучої потреби, всі без виїмку, студенти українського народнього університету (в тім числі і слухачі обох підготовчих курсів) вступають в протягу трьох найближчих днів в Курінь Січових Стрільців.

Нова Рада. — 1918. — № 4. — 6

СІЧНЯ.

Помічний курінь Січових стрільців. Перша сотня студентів та гімназистів

Напрямки наступу більшовицьких

29 січня 1918 року

Знищено колії
та мости, щоб
перешкодити
наступу

на 4 дні
зупинено агресора

більше 5 годин
тривав бій

Співвідношення сил

біля станції Крути на залізничній ділянці Ніжин - Бахмач

 130 км від Кисва

 6 годин тривав бій

Знищено колії та мости, щоб перешкодити наступу

на **4** дні зупинено агресора

 ЧЕРВОНА ГВАРДІЯ
Міхаїл Муравйов

VS

ПІДРОЗДІЛИ АРМІЇ УНР
Аверкій Гончаренко

4800
бійців

520
осіб

- Загін Вільного козацтва Армії УНР
- Офіцери і юнаки 1-ї Української військової школи
- Помічний курінь Січових стрільців

- I Революційна «армія» Павла Егорова
- II Революційна «армія» Рейнгольда Берзіна

300
загиблих

70-100
загиблих

кулемети

бронепотяги

2

кулеметів

16

бронепотяг

1

бойовий потяг

1

**Підготовка до
оборони на станції
«Крути»** Вранці 28
січня сотня

Студентського куреня
прибула на станцію «Крути»,
розпочала копати шанці,
займаючи оборонні позиції,
де об'єдналася з курсантами
Першої української
юнкерської школи імені

Початок

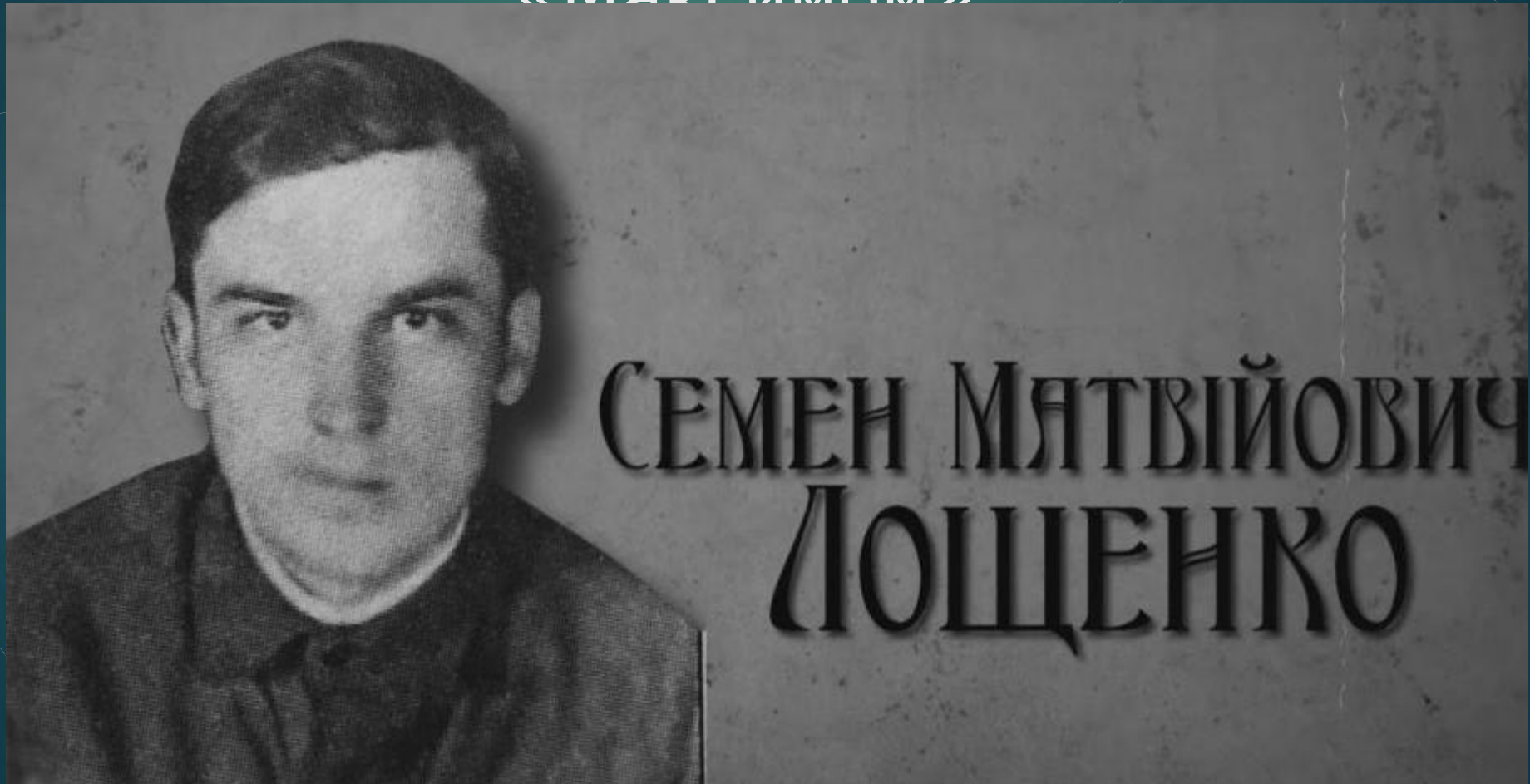
Бій **бою** розпочався 29 (30)
січня о дев'ятій ранку
бойовим
зіткненням із передовим
загоном матросів, які
спробували взяти станцію
«Крути» з ходу і
наштовхнулися на прицільний
кулеметний вогонь оборонців.
Крутян підтримував також

Гармата на платформі (гармаш - сотник Семен Лоценко)

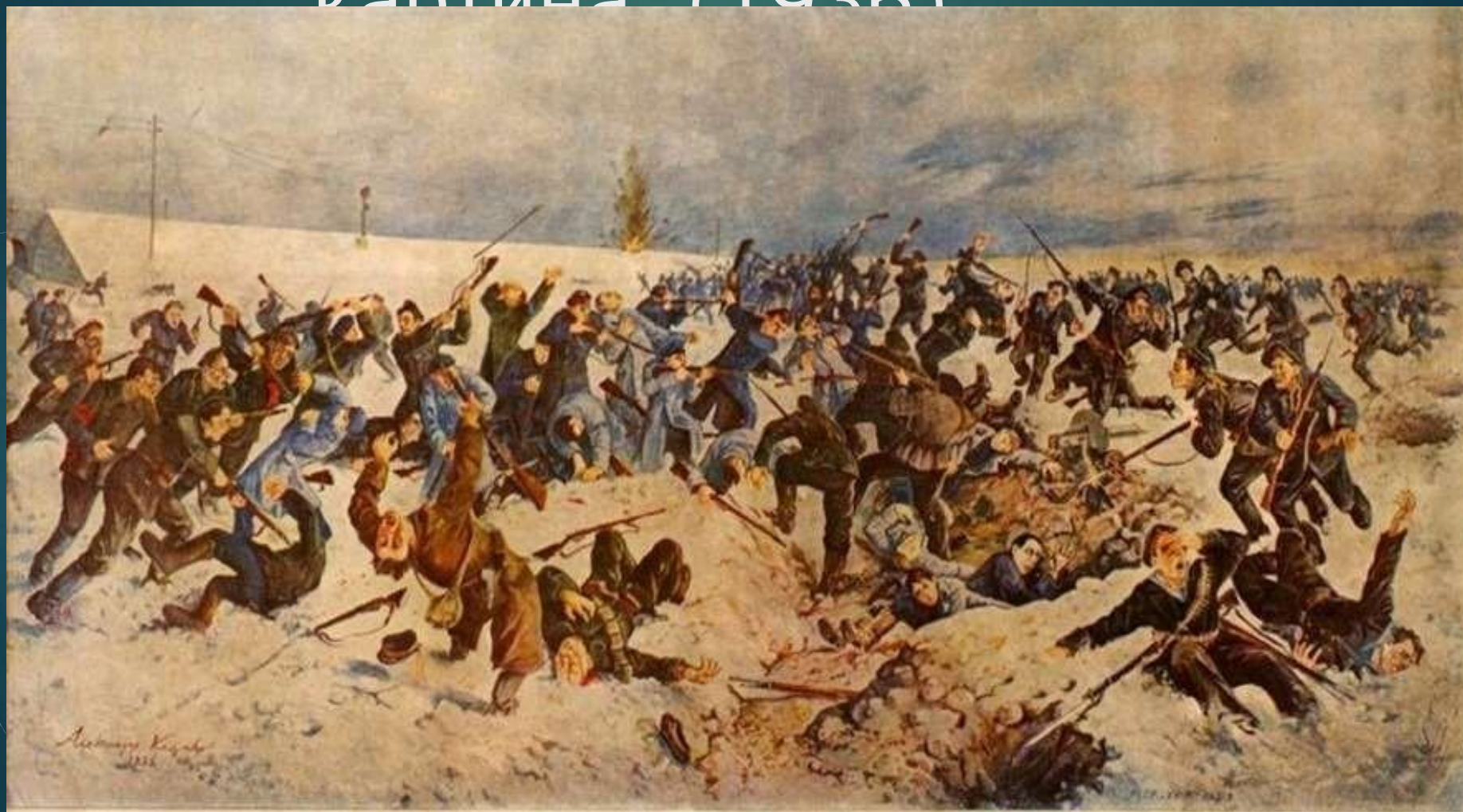
Семен Лощенко – командир потягу.

Броньований потяг: паротяг,
2 вагони з набоями і платформа з 75
мм гарматою та кулеметом
«Максимом»

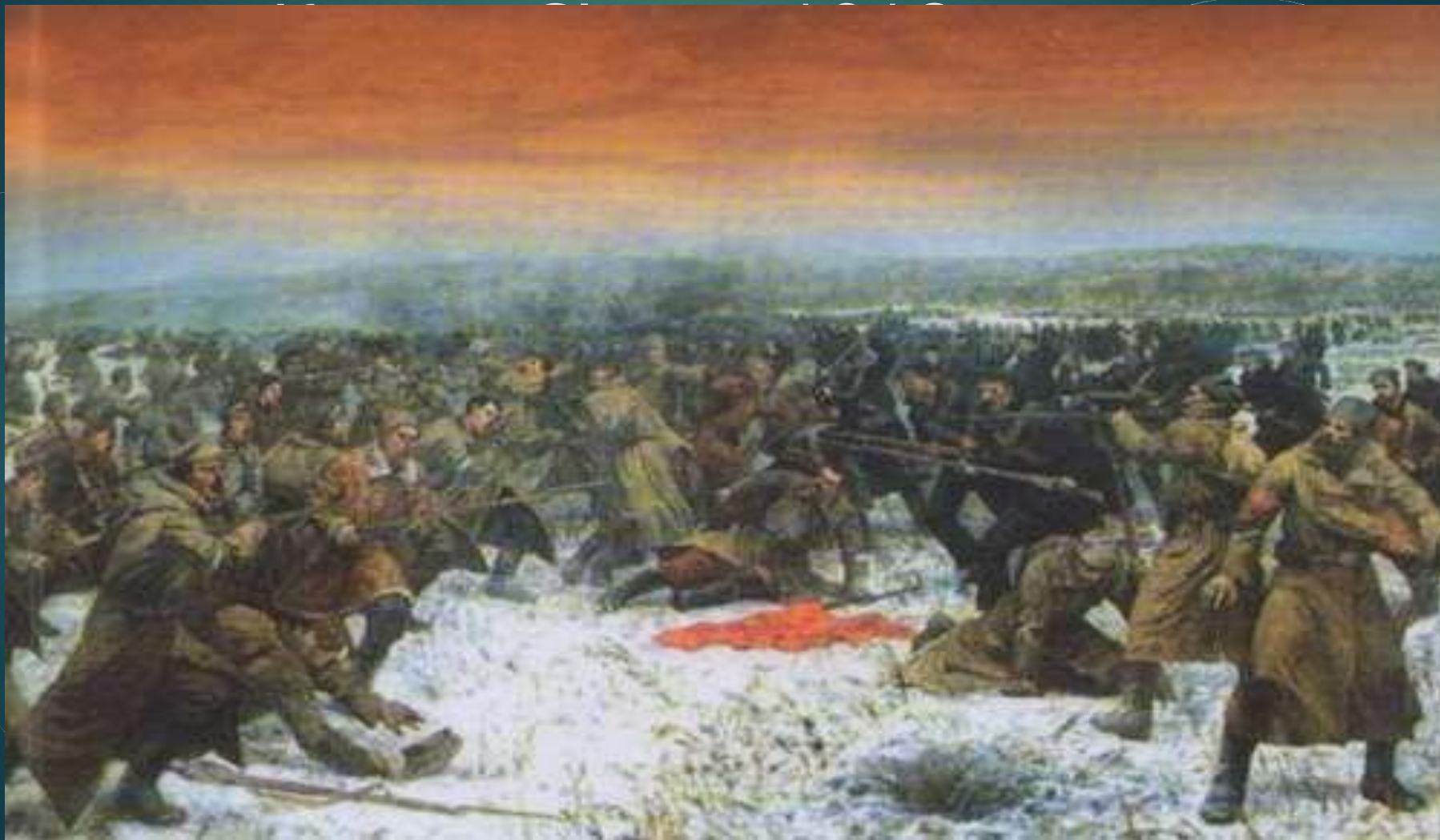

Олександр Климко «Бій під Крутами»: батальна картина (1936)

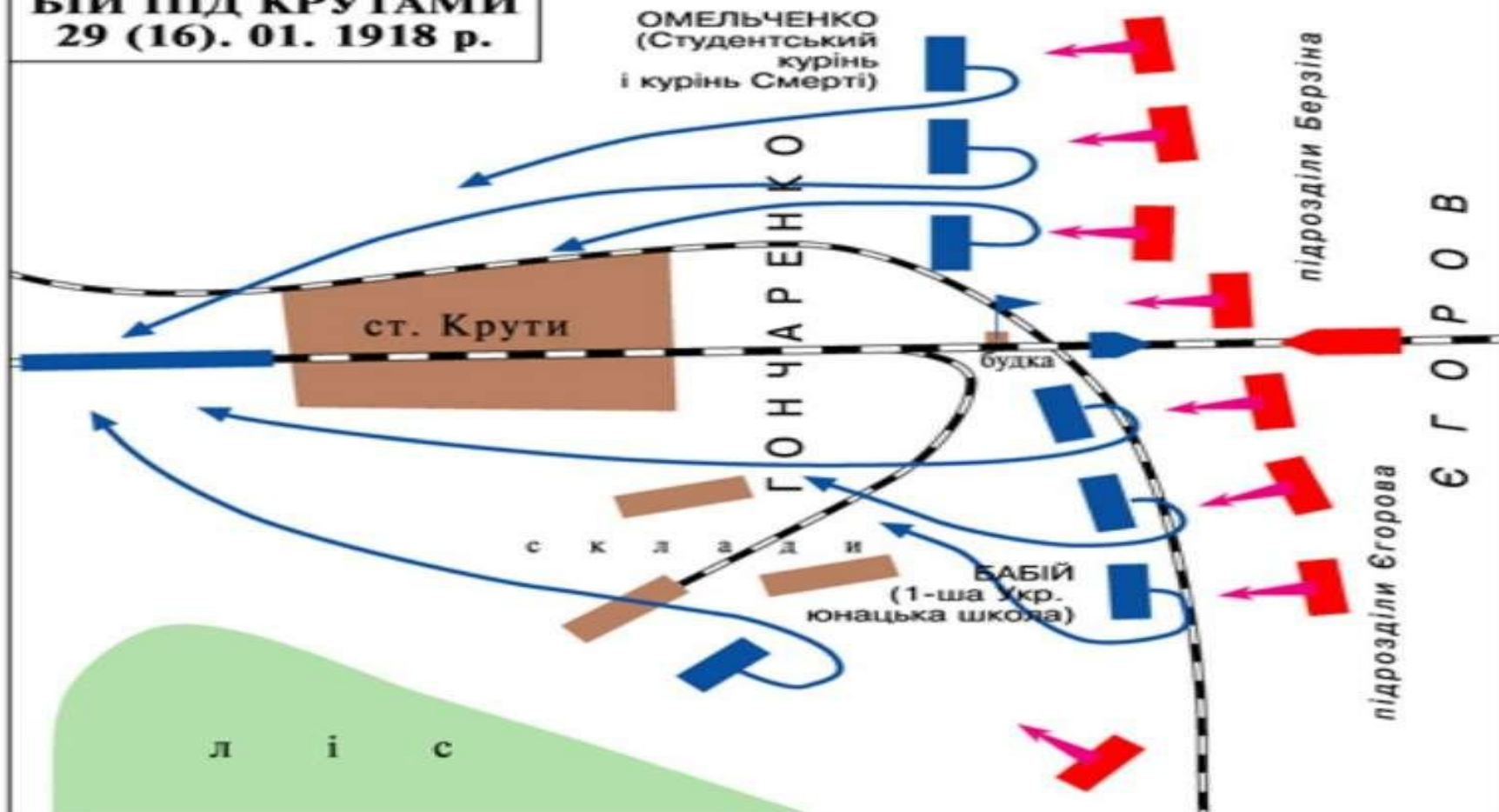
«Світанок над Крутамі» з обкладинки КНИЖКИ

Карта

БІЙ ПІД КРУТАМИ
29 (16). 01. 1918 р.

Війська УНР

Більшовицькі війська

За свідченнями очевидців,
27 студентів та гімназистів,
разом із сотником Андрієм
Омельченком, при відступі до
станції потрапили в оточення і
до більшовицького полону.

Після довгих знущань їх
замордували й розстріляли
всупереч Женевській (1867) і
2-м Гаазьким (1899, 1907)
конвенціям щодо поводження

Загиблі герої Крут

Григорій Гиньський,
учень
Кирило-
Мефодіївської
гімназії

Шульгин, член
Української
Центральної Ради
від студентства

**Микола
Корпан, учень
Другої
української
гімназії імені
Кирило-
Мефодіївськог
о братства (м.
Київ), загинув**

**Микола
Ганкевич,
учень
Олександрівсь
кої чоловічої
гімназії (м.
Київ),
загинув у
бою під
Крутами**

**Іван
Сорокевич,**
наймолодший
гімназист (14
р.), учень
Української
чоловічої
гімназії (м.
Перемишль),
загинув

**Микола
Божинський
- Божко,
студент
математичного
відділення
фізико-
математичного
факультету
Університету**

СВЯТОГО

Учасники бою, які
залишилися в

**Ігор
Лоський,**
гімназист,
історик,
педагог,
журналіст,
автор книги
спогадів
«Крути»

Учасники бою, які залишилися в
ЖИВИХ

**Аверкій
Гончаренко**
/
командувач
сил УНР у
боях під
Бахмачем і
Крутами
(1918)

Учасники бою, які залишилися в
ЖИВИХ

**Осип
Твердовський,**
учасник бою
під Крутами,
комендант
бронепотягу
«Помста»

, член

ОУН

Учасники бою, які залишилися в

ЖИВНУ

Іван Шарий,

учасник

битви

під Крутами

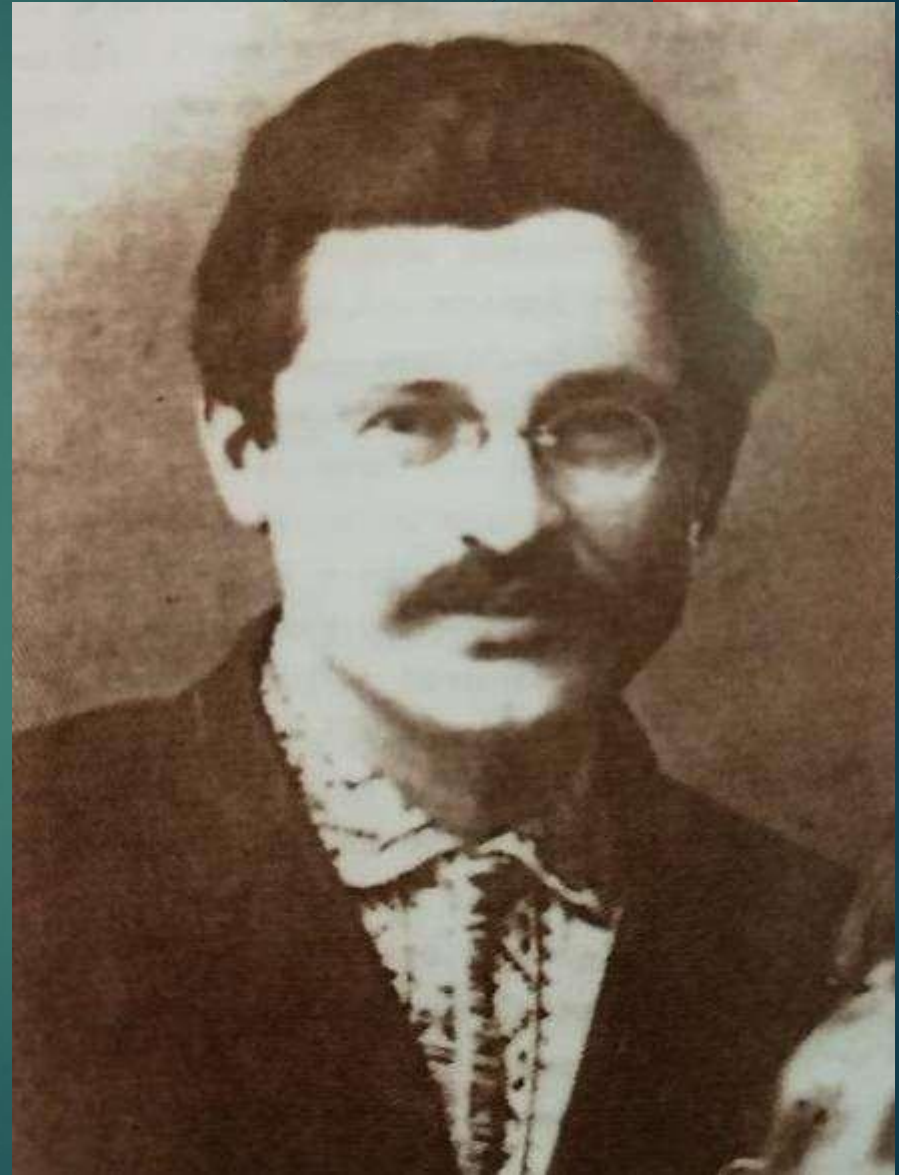
(1918), делегат

Трудового

Конгресу від

Української

партії

соціалістів-

Учасники бою, які залишилися в

ЖИВИХ

Микола

Янів,

учасник

бою під

Крутами,

сотник

Вільного

козацтва,

підполковни

Учасники бою, які залишилися в
ЖИВИХ

**Сергій
Євтимович,**
учасник
битви під
Крутами і
Першого
Зимового
походу
(1919-

Учасники бою, які залишилися в

живих

**Федір
Тимченко,**
учасник
битви під
Крутами,
сотник Армії
УНР

Учасники бою, які залишилися в

ЖИВИХ

Модест
Семирозум,
Чотовий
Київської
юнацької
школи імені
Богдана
Хмельницького

Г О

Учасники бою, які залишилися в

ЖИВИХ

Валентин

Отамановський,
студент КПІ, член
Української
Центральної Ради,
юнкер Першої
юнацької
військової школи
ім. Богдана
Хмельницького,
професор

Історична

Події під Крутами вперше привернули увагу громадськості після повернення Центральної Ради в Київ у березні 1918 року.

5 березня 1918 року Військовим міністерством УНР було утворено комісію для з'ясування обставин бою під Крутами. До її складу увійшов член Центральної Ради Олександр Шульгин, який втратив у бою під Крутами брата – Володимира Шульгина.

Окрім того, на початку березня до Центральної Ради надійшли численні листи від батьків із проханням розшуку їх дітей, які брали участь у битві.

Наказ Військового міністерства УНР про спеціальну комісію

Ч. 49.

5-го Березня 1918 р.

Для з'ясування обставин бою з большевиками під Крутами наказую Нач.
Голові юридичного відділу д. Будницькому утворити спеціальну Комісію в
складі трох членів, причому до неї обов'язково закликати члена Центральної
Ради - Олександра Шульгина.-

ПІДПИСАВ: Військовий Міністр ЖУКОВСЬКИЙ.

З оригіналом згідно:

Директор Канцелярії
Військового Міністерства

Ковалевський

Оголошення родини Соколовських про розшук сина Андрія, який пропав безвісти у битві під Крутами

«Батьки прохають повідомити по адресі -
Київ, Фундукл[еївська] 61-1 в подробицях про
все, що відомо за сина їх Андрія
Соколовського, учня VI кл. 2-ої української
гімназії, який без вісти загинув у бою на
станції Крути 16-го січня ц. р. і прохають,
коли він живий, допомогти йому чим можна.
Видатки будуть повернені».

**Нова Рада. – 1918. – 3 березня
(18 лютого).**

Історична довідка

Під час першого засідання Малої Ради після повернення до Києва 9 березня 1918 року особисто Михайлом Грушевським була висловлена ідея вшанування пам'яті "забитих стрільців" і урочистого перепоховання їх у Києві на Аскольдовій могилі.

Ця пропозиція була прийнята одностайно усіма членами Малої Ради. Також Рада вшанувала пам'ять загиблих вставанням.

Таким чином саме Михайло Грушевський вперше звернувся до культивування цієї історичної події на офіційному владному рівні.

«Стримайте сльози,
що котяться з
ваших очей, як
стримую їх я. Бо ж
ті, котрих ви
ховаєте, доступили
найвищого щастя –
вмерти за Отчизну!
Їх слава і вдячна
пам'ять про нашу
свободою разом
серед народу
нашого віднині й

Михайло
Грушевський

Загиблих студентів
та гімназистів з-під
Крут було
перевезено
до столиці
УНР Києва й
урочисто
перепоховано
на

Аскольдовій

Аскольдова могила (малюнок Т. Шевченка, 1846 р.)

Учні Першої української гімназії ім. Т. Шевченка і
Другої гімназії
ім. Кирило-Мефодіївського братства на траурній
процесії

Жалобна процесія до Академії наук

На похороні крутян
голов Українсько
Центральної Ради
Михайло Грушевський
назвав юнаків героями,
а молодий поет Павло
Тичина присвятив їм
вірш-реквієм «Пам'яті
тридцяти», який бу
в опублікований у

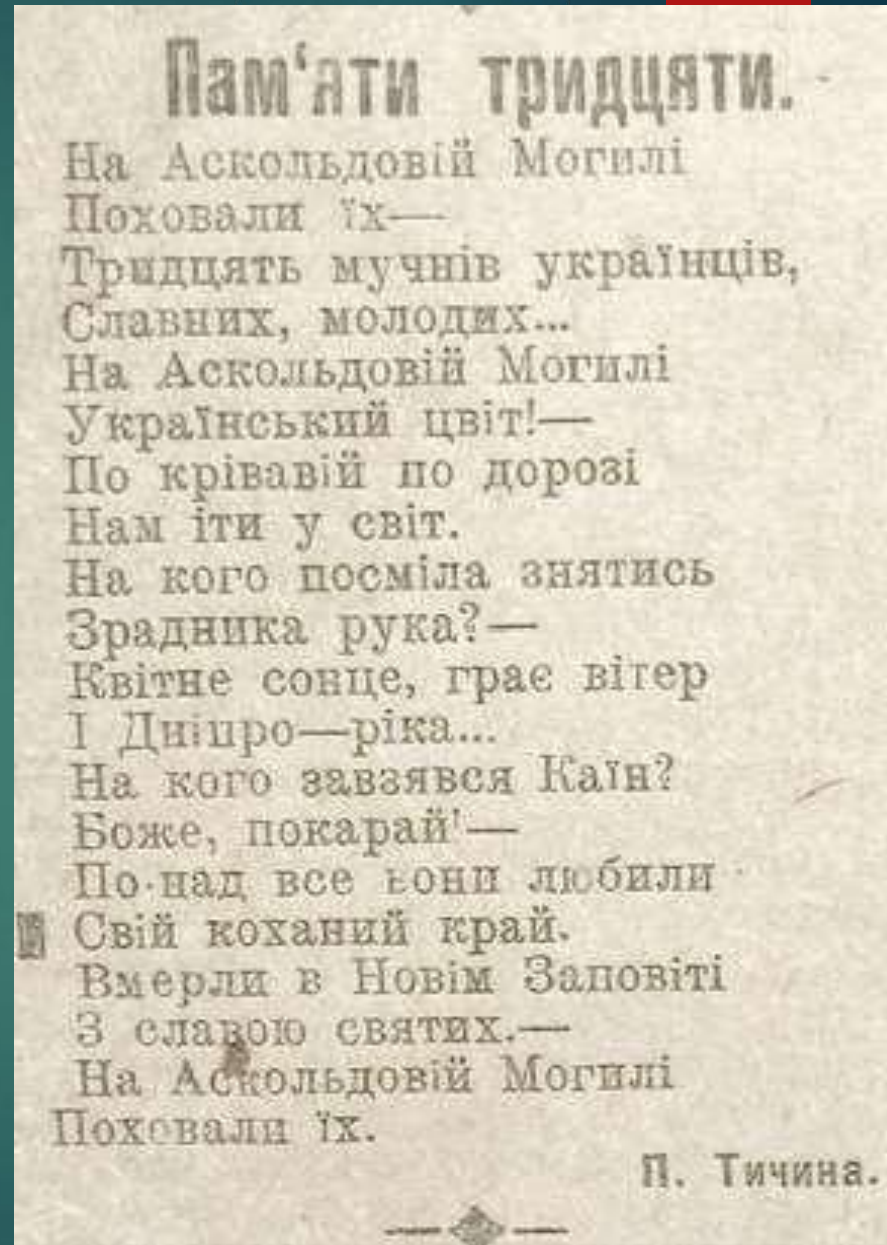
Архівний

Михайло Грушевський

Промова під Центральною Радою на похороні січовиків
студентського куреня 19 березня.

Dulce et decorum pro patria mori! Солодко і гарно вмерти за отчину—каже латинський поет, поезії котрого були шкільною книжкою тих, котрих тепер ховаємо. Солодко і гарно! Се зятамили вони—і не опустили тої рідкої нагоди, яку давала їм нинішня велична хвиля відбудовання нашої держави і охорони вільностей і прав нашого трудящого люду. Вони стали грудьми за свою батьківщину і мали щасте полягти головами в сій святій боротьбі!

Перша
публікація
вірша-
реквієма
Павла
Тичини:
київська
газета
«Нова Рада»

Сучасни
й
вигляд
братськ
ої
могили
героїв

Могила Володимира Наумовича і Володимира Шульгина на Лук'янівському цвинтарі

1 лютого 191 року

8

Дарцюртян –військова
школи імені Боїдана в

Хмельницького

відступили до села

Літки під Броварами,

де їх було оточено

й розстріляно

Мешканці села поховали юних героїв і

Інсталяція меморіалу

герою Крут

Могили крутян у с. Старосілля
Городищенського району на

Бій під Крутами став
символом жертовності
та подвигу в ім'я
свободи й
незалежності України,
історичним образом
українських Фермопіл,
овіяних героїчним
ореолом слави.

На честь героїв Крут
відбуваються військово-
патріотичні вишколи
(фото вишколу 1930-х

Агітаційний

плакат

Агітаційний

Агітаційний плакат (Львів)

Агітаційний плакат (графіка)

Марки підпільної пошти, видані українською діаспорою

Поезія Олександра

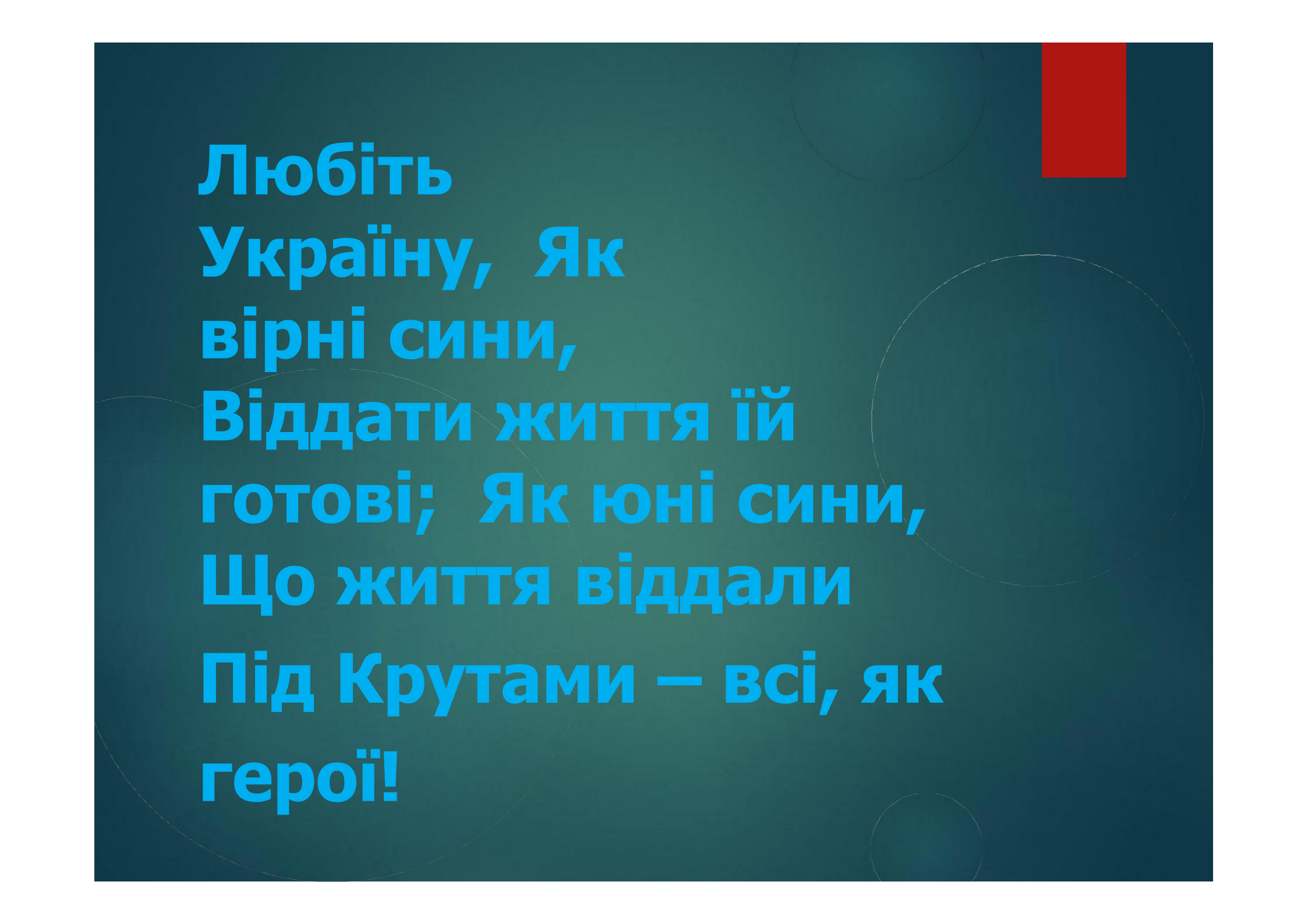
Під Крутими. О. Омель

Ще до хутора далеко
Напоминився... шкода ніг...
Сніг під голову поклав я
І у тиші полі ліг.

Срібним лебідем у кмарак
Місяць весело хунавсь,
Срібло струмував із себе
Может сонцю усмікавсь

Не здаю, що до мене
Вітер тихо шепотів,
Мозок стомлений не вловить
Птикокрилик навіть слів.

Я заснув і став, як камінь,
Коли чую ктось прибіг
І скотив мене за руку.
Я отримав не ніг.

**Любіть
Україну, Як
вірні сини,
Віддати життя їй
готові; Як юні сини,
Що життя віддали
Під Крутами – всі, як
герої!**

Андрій Гарасевич

Крути

Земля дрижала. Схід в вогнях жеврів.
Сурмили сурми. Гримали гармати.
А в їх очах вогнистих та завзятих
горів «святий, благословенний гнів.

Ішли, де білість сніжанних полів,
де смерть взялася з вітром танцювати.
Свистали кулі . . . Рвалися гранати,
— і постаті майнули в вир вогнів.

І прогоріло . . . Порохом зайшло . . .
Могилок триста заросло травою.
А ти, як все, усміхнене село
смищ сині сні в солодкому спокою.

Із збірки «Сонети»
Прага, 1941

Нема любові понад
ту, Що окропила
кров'ю Крути,
І ту гарячу кров
святую Повік Вкраїні
не забути!

Богдан

Сонет Т.

Д ТРИ СОТНІ ЦВІТУ, ТРИСТА ЮНАКІВ!

(В РОКОВИНИ КРУТ)

(Сонет)

Коли батьки, що зброю прокляли,
Повіривши в змієне хитре слово,
Що військо старосвітська установа,
Про мир і згоду людові гули,

Із борів півночі полки ішли —
Хижацька чужь на степ тягнула знову,
Сотки Носів пустивши на підмову,
Щоб шаблі враз хахли не підняли.

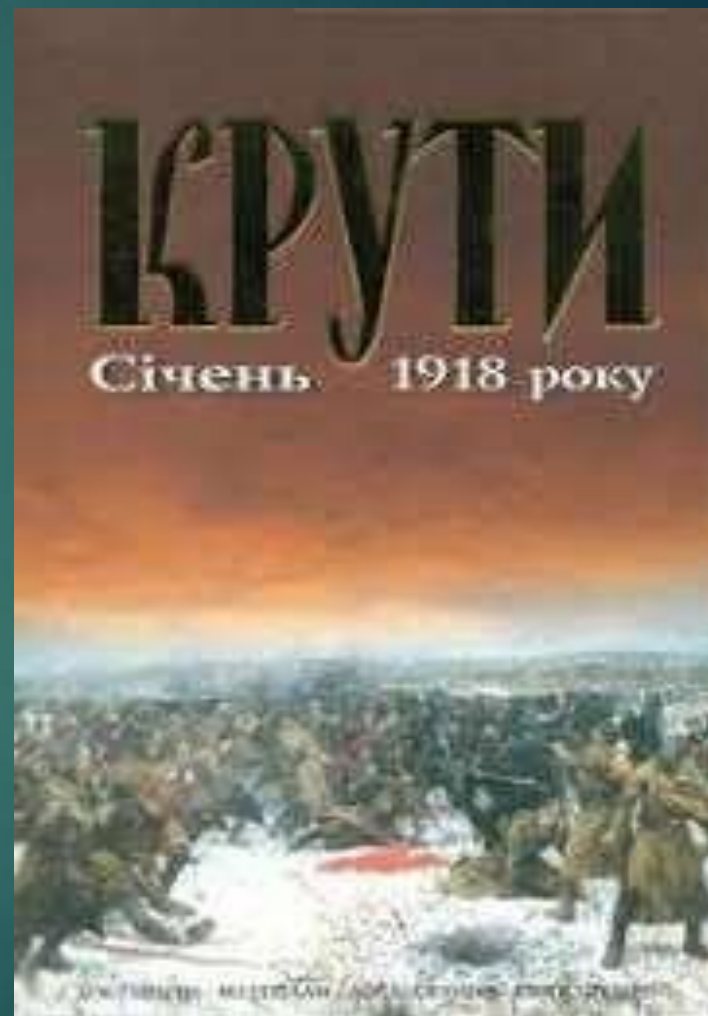
Не стало хисту в згідливих батьків,
Три сотні цвіту, триста юнаків
Гармати чудські стріли рушницями;

Коли-ж останній засвістав набій,
То проти тисяч кинулись у бій —
Й лягли за Рідний Край свої головами.

Збірник архівних матеріалів

Містить статті та виступи Сергія Єфремова, Дмитра Дорошенка, Михайла Грушевського, Євгена Маланюка, Людмили Старицької-Черняхівської та інших видатних особистостей доби Української національної революції

Історичний нарис

Публіцистичн

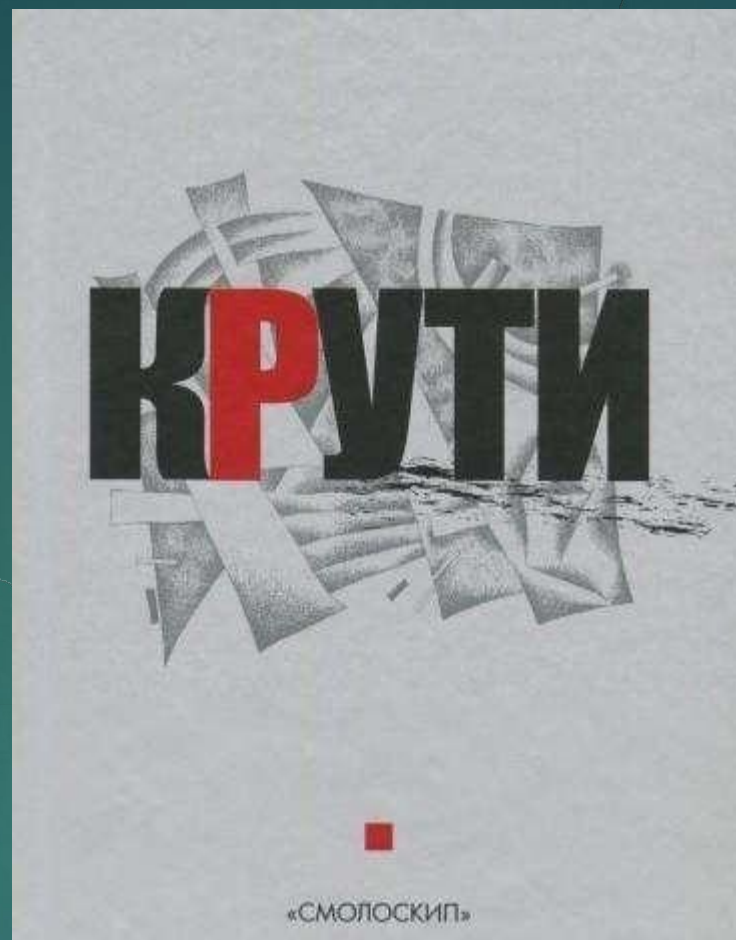
БІЙ ПІД КРУТАМИ

ЗНАМЕНІТІ ПОДІЇ
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1918

Крути: збірка історичних матеріалів та статей / упоряд. О. Зінкевич, Н. Зінкевич. – 2-ге вид. – Київ: Смолоскип, 2017. – 422 с.

Мурал у м. Харкові

Мурал у м. Києві (вул. Велика

Ювілейна монета Національного Банку України номіналом 2 грн

Дошка меморіалу на ст.

Колона червоного корпусу
Університету святого Володимира (м.
Київ)

заввишки 10 м (автор – Анатолій

29 січня
День пам'яті героїв Крут

Музейний комплекс (станція

Музейна платформа ст.

Тогочасний агітаційний

Іменем героїв
Крут названо

**ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ
ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ
імені ГЕРОЇВ КРУТ**

здійснює набір громадян України
за програмою підготовки офіцерів запасу

У м. Києві

У м.

Емблема ліцею і нагрудний

знак

З'явився вражаючий трейлер українського фільму "Крути 1918 року"

Трейлер – відеоролик, який складається з коротких і зазвичай найбільш видовищних уривків фільму та спецефектів.

КРУТИ 1918

ОГЛЯД
ФІЛЬМУ

Фільм до 100-річчя битви

УКРАЇНСЬКА ПРАВДА

ФІЛЬМ "КРУТИ" - ДЛЯ МОЛОДІ

режисер ОЛЕКСІЙ ШАПАРЄВ

29 січня

17:00

До дня Незалежності України

Показ фільму:

КРУТИ

100 років битви

Сумська область
Івульська районська

Вхід вільний

ПЕРШІ КІБОРГИ. 102 РОКИ БОЮ ПІД КРУТАМИ

Під Києвом, під Крутами
Був тяжкий бій з
москалями.
Вісім тисяч – на
одного, На студента
молодого.

Червоніє сніг на полі,
Де пролили кров
герої.

Вони Київ боронили,
Життя своє даючи,
Лють живираже,
Бо ми свого ще докажем!

Нехай світ широкий
знає: Україна
воскресає!

Леопольд Ященко,
лауреат Шевченківської
премії, засновник і художній
керівник Етнографічного хору
«Гомін»,
автор слів та музики

**Пам'ятаймо подвиг
юних героїв!**

КРУТИ

Історичне значення

Учасники битви під Крутами
затримали просування більшовицьких
військ на 4 дні й зумовили
міжнародне визнання УНР та
укладення Брестського мирного

д

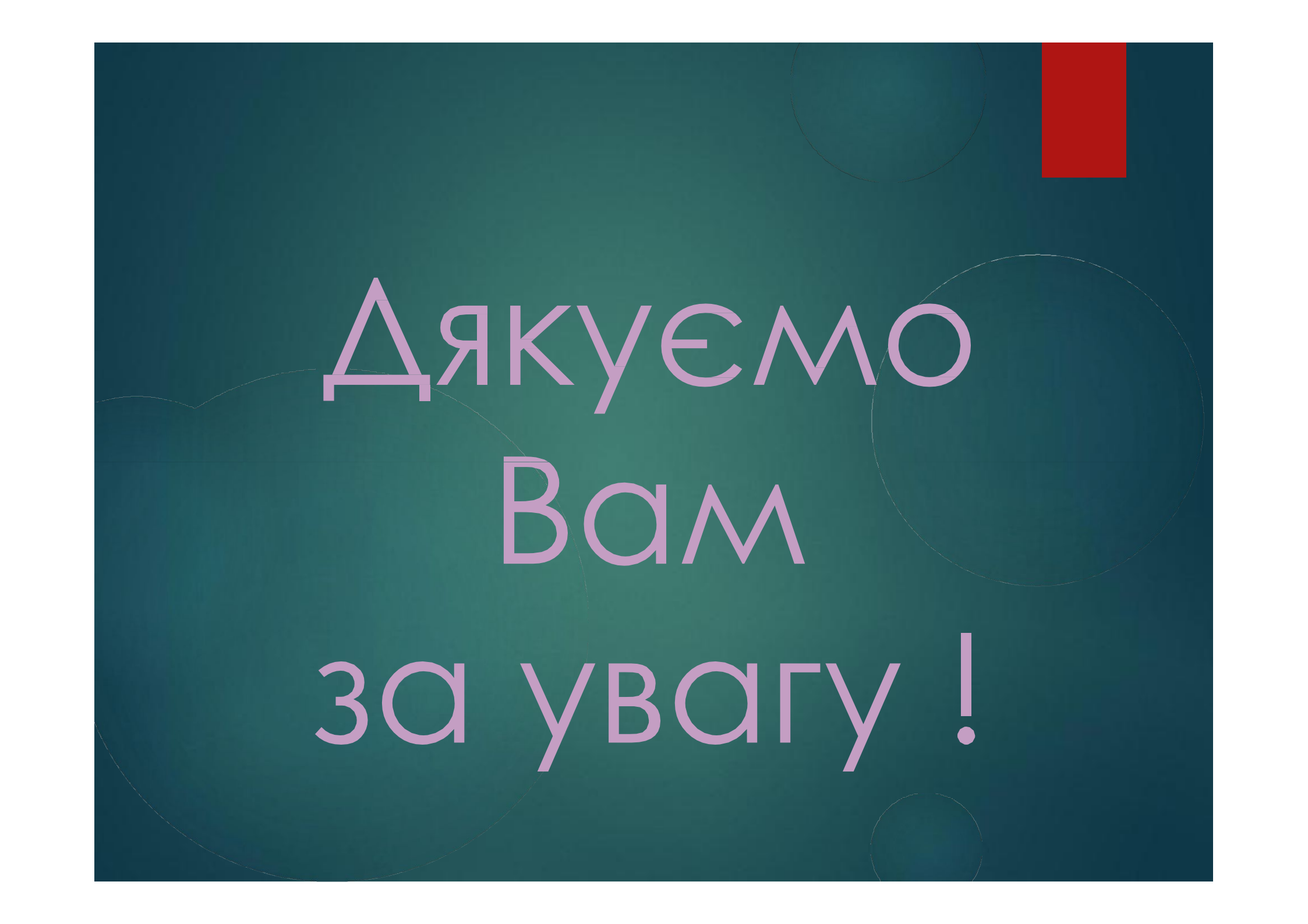
БРЕСТ-ЛІТОВСЬКИЙ
ДОГОВІР
9.ІІ.1918.

Автор-упорядник –
Руденко В.Ю.

Літературний редактор
– Колесникова Н.П.

Коректор – Мельник Н.Ю.
Технічний редактор – Іванов
А.А. Дизайнер – Каушан А.О.

Дякуємо
Вам
за увагу!